

Afhandling
om
Fiskerierne i Nordlandene.
af
N. C. FRIIS.

Ved at forfatte den Nordlandſke oeconomiske Hiſtorie, falder forſt under Betragtning det vigtigſte Nærings Brug for Indbyggerne, ſom er Fiſkerierne, og det i Henſeende til de adſkillige Fiſke Sorter, ſom meeſt ere at tage i Conſideration, tilligemed Tiid, Stæder, Redſkaber og Maader at fiſke paa.

I. Torſke-Fiſkeriet,
ſom det almindeligſte og vigtigſte, der ſtrækker ſig til
alle Landets Indbyggere.

Samme har tilſorn været meere almindelig i Henſeende til Stæderne at fiſke paa, ſaa at den hele Landſtrækning igiennem har ude ved Søekanten, hvor Der og Holmer ligger, været almindelig Tilgang af Torſkfiſkerie meere og mindre, ligefom Stæderne kand have ligget beſtylige for Havgabene, hvor Fiſkens Indſieg eller Indløb af Havet har forefaldet, ſaa at Folk i den Tiid fik Fiſken ved ſin Stuedor ſaa kaldet, og ſlap at reyse lang Vey derefter, og var dem den Tiid ſaa meget proſitablere, ſaa de ſlap at giøre ſtor Bekoſtning derpaa, men kunde jevnlig komme til ſit Hiemſted, endeel hver Uften og andre hver Loverdags Uften, og kunde da bedre benytte ſig af den Guds Beſignelſe, de fik baade for Folk og Creaturer i Huſet; Nu i Eſtertiden ſærlig paa en Snees Aar, ſiden man har begyndt at meſtre Fiſkeredſkaberne, og reformere Maaden at fiſke paa, har dette Slags Fiſkerie gaaet fra de fleeſte Stæder, og er nu indſkrænket til nogle ſaa Stæder, hvorhen den fiſkende Almue med ſtor Bekoſtning maa reyse paa den haardeſte og mørkeſte Aarets Tiid at ſøge ſin Næring, og det over ſtore aabne Havſtykker paa ſmaa Baader, hvorved aarlig gierne ſkeer Skade ved indſaldende haardt Vey, ja undertiden ſaa ſtor, at den bliver alt for ſøelig;

ex. grat. for tre Aar siden sadte tre og tredive Mand Livet til fra et Præstekald Gilleschaal i Saltens Fogderie paa een Dag ved slig Reyse til Fiskeriet over et Havstykke kaldet Moschnæ. Havet otte Mile langt uden Land at have paa nogen af Siderne, allene det man forlader og det man reyser til.

Disse Fiskesteder ere adskillige: Trænen er et gammelt Fiskevær i Rødsens Kald i Helgelands Fogderie fem Mile over Havet fra Landet, hvor der staaer en liden Annex-Kirke, hvortil Indbyggerne paa de smaa omliggende Ør, der ere nesten alle Fiskere, og har lidt eller intet med Agerdyrkning, men vel med Græsning for nogle Creaturer at bestille, søger og gjør en liden Reenighed, for hvilke holdes Tieneste eengang hver Maaned, undtagen i Fastens Tid, naar Fiskeriet gaaer an, og en stor Deel af Rødsø Kalds Almue ligger der, da Cappellanen er stændig der ude for at holde Tieneste hver Søndag, for hvilket han fra ældgammel Tid har en Slags Indkomst, som kaldes Skaarfisk, det er et Spærisk eller et par Torst af hver fiskende Person, foruden at holde ham med Raagnings Fisk, og Brænde i den Tid, han ligger der; Dette har i forrige Tider været eet af de ældste og anseeligste Fiskeværer, hvor nogle 100 Baader har ligget til Fiskerie, og avlet stor Guds Betsignelse, saa længe Fisken kom saa nær under Landet, at man nogenlunde i alt Slags Beyr kunde søge den, og da søgte derhen fra alle Nordlandske Districter, og kunde een Baad, Ørtring kaldet, med fire par Aarer og fire Mand paa Baaden avle 30, 40 a 50 hundrede Fisk, høert hundrede til 120 regnet, som kaldes der et stort Hundrede eller 6 gange 20, som man altid bruger at beregne sin avlede Fisk der i Landet; Nu i Estertiden, da Fisken ey kommer saa nær under Landet, Vinteren er og bliver alt stærkere, og det haarde Beyr paa den Tid alt meere har tiltaget, som er et Problema, der ey lettelig solveses, eller kand gives Raison til, er dette Steds saavelsom andre Steders Fiskerie kommet i stor Decadance, saa at ingen synderlig Sogning er af Fremmede, uden af Rødsø Præstekalds egne Indbyggere, da deres avlede Fisk af en Baad i disse Tider kand overalt ey regnes høpere end 5 a 600.

Foruden dette Trænenes Fiskevær, som end ikke kand være stort at regne, er Lofodens District midt i Nordlandene det rette Fiskeriets Sæde for alle Indbyggerne Norden og Sonden fra hele Landet over, da de laver sig til strax efter Nye-Aar at reyse derhen, og skiber sig sammen 20 a 30 Baader for hver Sagt; Tre Mand bliver gierne paa hver Baad at føre den til Stedet, da de derpaa ey kand føre videre med sig end deres Fiskeredskab, endel Klæder og Kosthold for det første at holde paa, indtil Fartøjerne kand faae Beyr at komme frem, til hvilke at føre, sættes gierne den fierde Mand af hver Baad.

Disse Fartøyer fører Resten af deres Kost med sig, som de maae være beraad paa for et fjerdedeel Aar og derover, de, som har de længste Beye derhen, nemlig nogle og tredive Mile, og derfor maa saa tidlig begynde Reysen, hvortil gierne henleber, 2, 3 a 4 Uger, ja meget længere, ligesom Beyret falder; De som boe Fiskeriestederne saa meget nærmere, og have en kortere Tiid nodig til Reysen, som kand bestaae af 8 a 10 Mile, begynde ikke Reysen forend 14 Dage før Kyndelmisse, og de, som reyse til de Steder, hvor Liinesfiskeriet bruges, som ikke saa tielig gaaer for sig, som siden bliver beskrevet, reyse ikke Hiemme fra, forend 14 Dage efter Kyndelmisse, men alt med store Fartøyer og Jagter, i hvor fort Beyen er; Paa disse føres foruden Kosten, som meldt er, deres Brandhveed og Raahveed kaldet, det er lange Stænger at henge deres Fisk paa at tørres, nemlig Rundfisk, som med en liden Vidie bindes to og to sammen efter Sporene, og henges over de lange smale Stænger, thi det er at agte, at paa de Steder, hvor de søge Fiskeriet, er gaandse ode for Skov, saa de maae føre med sig de smaa Vidier endog at spærre og henge Fisken efter, som meldt er, ligesaa nogle Hanker eller Knipper store Vidier at samle Fiskehovederne paa, som de fører hjem, og bruger noget af til sin egen Føde, naar de ere tørrede, og Resten til Creatureerne, da de koger Soetang og Fiskehoveder, og opholder sine Creatureer med i Foertrangens Tiid om Foraaret, og er en herlig Spise for dem, som er vant dertil, hvorefter de malter meere end efter Høe og Halm, og blive de fleeste Creatureer ved Søekanten i Nordlandene meest ved denne Føde underholdne; men de Creature inden i Fiordene, som ikke ere vante dertil, ere vanskelige at faae til at fortære det, med mindre Nøden gaaer desto stærkere paa.

Paa samme Fartøyer føres og Træer eller Tønder til Fiskeravnen at salte, og Træer til at samle Fiskeleverne udi, som da føres ved Fiskeriets Slutning hjem, og brændes eller smeltes til Tran for at føres til Bergen første Stevne eller Marked med Jagterne Foraars Reysen, derved er at merke: De, som reyse til Liinesfiskeriets Stæder, føre intet Salt og Træer med sig til Ravn at salte, da Ravn, ved det samme Fiskerie gaaer saa sildig til, er af Udgydningen saa blod og bedervet, at den ikke kand saltes, og til Lever føre de heller ikke den halve Deel Træer med sig, som de, der fiske med simple Haandsnorer, det er en enkelt Snor med Jern, Streen og en Angel eller Krog paa, da Liinesfisken er paa Lever og Fisk langt magrere, og kiendes strax derved ud fra den anden, da derimod de, som reyse til Garnfiskeriet, som og siden skal beskrives, føre 3 a 4 gange saa mange Træer med sig til Lever, og 2 a 3 gange saa meget Salt med sig til Ravn, som de, der fiske med Angel og Snøre, da Garnfisk falder langt federe paa begge Deele, ligesom og paa Fisken, saa at, naar der paa een

Bog af Eiinefisk fand gaae 30 a 32 Fall, og paa 1 Bog af Torff, med enkelt Snøre fisket, 25 a 26 Fall, fand 1 Bog af Garnfisk noyes med omtrent 20 Fall, thi deels falder den større, deels tykkere, federe og tyngere, og naar man til en Baad i Eiinefiskeriet kun behøver fire Levertræer, og til en Baad med Haandsnøre 8 a 12 Træer, saa behøver man til en Baad paa Garnfiskerie, naar det gaaer yppig til 40 a 50 Træer, og af Salt og Træer til Ravn at falte i Proportion deraf, saa at, naar en Baad med Haandsnøre avler 6 Tønder Ravn, saa fand en Baad med Garn avle 12 a 15 Tønder, deels fordi Garnfisk have større Forraad af Ravn og Lever, efterdi Fikken ey endda haver gydet ved den Aarets Tiid, deels fordi Garn forskaffer eller fanger gierne et større Quantum Fisk, saa at, naar en Baad med Snøre fand een Dag avle 2 a 300, fand en Garnbaad een Nat avle 6 a 800 Fisk, ligesom man har mange Garn til.

De Steder i Lofoden, hvor de vigtigste Fiskerier falde, ere Moschnæs, Staunsfund og Vaagen, alle tre anseelige Fiskesteder, sær Vaagen, som bær Prisen for de andre, og er Centrum for alle Landets Indbyggere at søge sin Næring. Moschnæs ligger længst ude ved Havet omtrent en Miil fra den bekendte Malstrøm, der staaer en Annex-Kirke, som hører til Slagstad Kald, hvor Indbyggerne, og de Fremmede i Fiskeriets Tiid have sin Gudstieneste hver Sondag, saa længe Fiskeriet varer, som gierne gaaer best til fra 12 Martii til 24 April.

Staunsfund hører under Buxnæs Kald fire Mile derfra, Tiden til Fiskeriet er der den samme omtrent som paa Moschnæs; mellem begge disse Steder er paa den hele Strækning adskillige smaa Pladser, hvor Fiskeriet paa samme Tiid søges saavel af Indbyggerne som Fremmede, men samme bliver regnede under disse tvende Hovedsteder, hvor de Fremmede meest søge til. Deres Fiske-redskab er nu Liner allene, som er en lang Strækning af Snøre et par tusinde Favne for hver Baad; denne lange Snor er paa hver halvanden Favn beknøtet med Angler, som henger paa et smalere Snøre, 3 Qvart. lang, hvormed de ere fæstede paa Hovedsnoren; disse Angler sætter de Ring eller Mading paa enten af Fiskeravnen eller en liden smal Strimmel af Fiskebugen, saa at Linesfikken kiendes gierne derpaa, at der af Bugen er skaaret en saadan Strimmel til Aagn; disse Redskaber have de Fiskende gierne en dobbelt Portion af, saa at, naar de tage den eene Part op med Fisk paa, sætte de den anden altid ud igien, og fand de ofte med saadan Særning tage tvende Baads Ladninger, nemlig 4 a 600 Torff, saa at, naar de fiskende ere ret lykkelige, fand de i 6 a 8 Dage og Nætter giøre sit hele Fiskerie, og avle 20, 30 ja 40 Hundrede. Men det hender sig ofte, at, naar de have sadt sine Liner ud, fand de i nogle Dage for medelst haardt Veyr ikke faae see til dem, og staaer imidlertid høy Fare for at miste

miste sine Redskab. I forrige Tider have de og brugt at fiske med Snøre og Angel, men nu aldrig uden med Line, da det Slags Fiskeredskab har den Art, at hvor man haver begyndt at bruge den, der maa man aldrig tænke siden at faae en Fisk med Haandsnøre. Samme Bessaffenhed har det og med Garnfiskeriet, at, hvor Garn er brugt et Aar, der maa man aldrig tænke at faae en Fisk med Snøre Aaret efter.

Den ringe Deel Lever, som avles af denne Linefisk, giver ikke saa meget Eran af sig, som den anden, da der i Almindelighed gaaer ey meere end 2 Tønder Lever paa 1 Tønde Eran, men af Linefisk maa man nok regne 3 Edr. Lever paa 1 Tønde Eran.

Uf Baader kand der nu roe med Indbyggere og Fremmede 400, deres Fiskeavling kand beløbe sig af hver Baad præter propter 16 a 20 Hundrede, undtagen dette sidste Aar, da Fiskeriet der, som andensteds er mislingende.

Det største og anseeligste Fiskested er Vaagen, hvor den gamle Nordlandste Riøbstad var, der havde Privilegium, at alle af Nordland og Findmarken skulle handle derpaa og ikke paa Bergen; samme bestaaer af adskillige Fiskesteder, alle Vaagens Præstekald tilhørende, nemlig Hennings Vær, som grændser sig til de andre Steder, hvor Linefiskeriet bruges, og derfor har man der nogle Aar drevet paa samme Brug; men da det befindes heel skadeligt for det almindelige Fiskerie med Snøre, siden man paa de Steder, hvor Linerne have været brugte i Circumferencen af samme Fiskevær, er kommet i Erfaring om den Skade, som derved tilføyes det almindelige Snørefiskerie, saa bliver samme Redskab nok der afskaffet, saa at en liden Holm, kaldet Valbergs Plæssen bør være Skillerum imellem Line og Haandsnørebruger; dersom Linier kommer der Ofte for, bliver det alt for stor Skade for Vaagens store Snørefiskerie som det almindeligste samt mindst bekoftelige og hazarderlig for den gemene Mand, hvis fattige Omstændigheder man i saa Fald meest bør rette sig efter i sliig Nærings Brug.

Uf Linebrugets Ophævelse paa dette Sted vil nok fynde, at dette Steds Fiskerie bliver nogle Aar i Decadence, inden Fiskene vænnes til at bide paa Haandsnøret, men samme er ikke at regne, mod at det Almindelige skulde lide derved.

Det andet notable Fiskested under Vaagen paa Nordre Side er Ratsundet, hvor man for nogle Aar siden havde det beste Fiskerie med Haandsnøre, men siden man begyndte nogle saa Aar at bruge Garn, har der ikke været en Fisk at faae med Haandsnøret, og nu sidste gang var lige saa slet med Torstes garnene, saa de, som havde gjort saa stor Bekoftung derpaa, maatte reyse tomhændede hjem, altsaa har Garnbruket der samme Skiebne, som alle de andre

Steder i Norge, hvor Garnfiskerie have været brugte, da man har alt for stor Erfarenhed af, at, hvor de nogle Aar have været brugte, har alt Fiskerie siden forladt de Steder, saa at Folk i Eftertiden sidder og creperer, heraf kunde opregnes alt for mange og sørgelige Exempler langs ved Norriges hele Søekyst; Er derfor at ønske denne Naade at fiske paa maatte blive indskrænket, og ikke tage videre Overhaand i det uskatteerlige Vaagens Fiskevær, der opholder hele Nordland, og bringer nogle Tønder Guld af sig om Aaret, flere og færre, ligesom Fiskeriet og Prisen er til; skulde Fiskeriet i Vaagen ophøre, da maatte Nordland blive til en Steenhob, alle Indbyggerne crepere, ja hele Bergens Bye tillige med en Part af Trundhiem, som har Deel i den Nordlandste Fiskehandel; Syntes derfor høyst nodig, at der ved en Kongelig Resolution blev sadt sikre Grændser for, hvorvidt Linebruget paa den Bestre, og Garnfiskeriet paa den Nordre Side af Vaagens store Fiskevær skulle strække sig.

Garnfiskeriet har den Betskaffenhed: Man bruger paa een Baad 16 a 20 Garn, et hvert 40 Favne langt; Et saadant Redskab med Baaden koster henved 100 Rdlr., som en fattig Mand ikke er i Stand til at bekoste eller hazardere, da en uhykkelig Hændelse første Nat man sætter den ud, kunde lettelig spille det hele Fiskerie, da enten et stort Havdyr kaster sig af dermed, eller haardt Beyr drive dem bort, eller og for stor Mængde af Fisk gaae derpaa, da de ey kaster taale den store Tyngde, og har gaaet til Bunds med Fisk og alt, naar man have villet trække dem op, som alt har været mange Exempler paa, i den Sted et Haandsnøre koster ey meere end 1 Rdlr. i det høieste, som enhver fattig kaster baade bekoste og hazardere, saa at, naar det var tilladt at bruge Garn overalt i Vaagen, som man har nok arbejdet paa, maatte den største Deel af Almuen, som ikke var i Stand dertil, blive uden for alt Fiskerie, da de ikke kunde skaffe sig Garn, og kunde intet faae siden med Haandsnøre, og over alt vilde det kun vare nogle faa Aar der, som alle andre Steder, og siden intet Fiskerie paa nogen Slags Naade.

Det vilde blive en herlig Regning for Publico, omendskiønt nogle faa Familier i Landet kunde ved et riigt Garnfiskerie berige sig de faa Aar, Fiskeriet var ved Magt; Naar nu nogle hundrede eller et tusinde Baader skulde samles i Vaagen med saa stort Garnredskab, maatte man gierne spørge; hvor alt dette skulde faae Rum; Det er langt fra, at Vaagens Circumference kunde rumme saa stort Brug, med mindre man søgte 6 a 8 Mile ud i det bundløse Hav, som var baade Livs og Belfærds Spilde, og hvad Synd og Ugudelighed, Bandeden og Skænden, ja Slagsmaal maatte ikke flyde deraf, naar deres Redskab bleve indviklede i hinanden, eller den ene satte sine Garn over den andens.

Det lader sig lettelig demonstrere, at det yppige Garnfiskerie varer kun nogle Aar, hvorefter baade Garn og Angelfiskerie siden ophører, i det mindste en rum Tid derfra at regne, da det kommer an paa Guds synderlige Forsyn, om Fiskemængden, som man der kalder Fiskeberget, meere tager sin Tour ved saadan Kyst, som den eengang er blevet affrekket og afvant fra; dette har man havt saa tydelig Erfaring af paa saa mange Steder, at ingen oprigtig Patriot kand eller bør forsvare Garnbruget; Jeg vil til Beviis nævne de fornemste: Sundmøer var for 12 a 16 Aar siden bekiendt for sit store Fiskerie ved Garnbrug, saa det var ey at beskrive, derefter kom Stands deri, saa Fiskeriet blev i mange Aar alt for flet, indtil for et par Aar siden, der faldt ind et temmelig anseelig Fiskerie paa sine visse Steder, i disse sildigere Aar har det og saa vidt passeret, men ey saa almindelig som i de forrige Tider, og i steden for den store Velstand tilforn finder man nu Uelshed og Fattigdom blant Indbyggerne; Ligesaa er det gaaet deres Naboer i Romsdalen og Nordmøer, hvor der fra ældgamle Tider har været yppig Torskfiskerie, indtil Garn kom der i Brug for 20 a 30 Aar siden, der, efter nogle Aars Forløb, standsede Fiskeriet, og i disse sildigere Tider lidt eller intet har villet ytre sig, saa der nu er den uselste Tilstand. Deres Naboefiskerie igien er Hitteren, hvor Garnbruget har gjort samme Skade, saa at deres forrige overflødige Fiskerie har mange Aar standset, nu i et par Aars Tid har det ligesom tegnet sig lidt igien til Opprettelse, men ikke af synderlig Belang eller Betyndenhed, helst mod forrige Tider at regne; Dernest kommer de angrændsende trende Præstekald i Storfosens Fogderie Ørelandet, Aastor, den og Bisørnøer, hvor der formedelst Garnbrugets Indførsel er saa stor Forskiel paa Fiskeriets Tilgang, at vedkommende Tiende-Participantere har nu, i de tvende sidste Aar i sær, i Tiende ikke kundet obtinere i pro Cento, mod hvad de har faaet i den forrige Tid, saa at Stedets Præst, der har den tredie Part af Tienden, i steden for nogle 100 Bøger, samme i forrige Tid kunde belobe, og var da hans fornemste Indkomst, har afsvigte Aar naaet halvanden Bog for sin Deel, og de andre tvende Participantere lige Deel derimod, som alt bliver tilregnet Garnenes Indførsel, saa der er nu paa de Steder den jammerligste Hunger og Sult, saa mange Mennecker paa disse Steder i afsvigte tvende Aar have derover creperede, siden Kornavlingen tillige slog saa gandske feil, og gemene Folkes fornemste Spise og Ophold har været Brød af malet Fyrebarck, som de endog paa de Grændser have kun lidet Forraad af; Saa gandske har Fiskeriet forladt disse Grændser, at Gud veed, naar det igien vil ytre sig, hvorover Folk i Mængde forlader de Steder, og flytter andre Steder hen.

Derfra

Derfra kommer man til Nummedalens District, som det Norderste Sted af Trundhiems Amt egentlig men ikke Stifte; Der har man og for nogle Aar siden begyndt at indføre Garnbruget over alt, endog til det der liggende allerældste Fiskevær, som bekendt er fra de ældgamle Eider Gieslingen kaldet, hvor i forrige Eider mange 100 Baade har ligget til Fiskerie, som den bekendte Provst paa Soesnæs Hr. Peder Hersleb saa lang Tid har modstaaet, men har ikke kunnet drive det igiennem, at jo Overigheds Resolutioner har bevilget Garnbruget, hvorover Fiskeriet, som paa de Steder over alt var giengs tilforn, saa en stor Deel af Indbyggerne kunde fiske for sin Stuedør saa kaldet, har nu saa gandske forladt de Grændser, saa der paa de andre Steder af samme District er intet at faae, naar man undtager Gieslingen, hvor Garnbruget i de sidste Eider blev indført, følgelig er der endnu Levninger tilbage af det forrige yppige Fiskerie, som dog med Eiden ved Garnenes Brug vil reent forlade dette som de andre Steder; Ligesaa er det gaaet paa det Norderste Sted af Selge-land, som det første Fogderie af Nordlandene Mælsens Kirkefogd kaldet, og det angrændsende Sønderste Præstekald af Saltens Fogderie kaldet Gillefschaab, hvor der paa begge Steder har tilforn været almindelig Fiskerie, saa at de fleeste have fisket hjemme for sin Stuedør, og ikke behovet at søge Fiskeriet andensteds, indtil man ved Garnbrugets Indførsel har bragt det dertil, at Fiskeriet gandske har forladt de Grændser, saa at Indbyggerne der, som de andre Steder i Nordlandene, maae søge Fiskeriet i Lofodet.

Heraf vises da, at Garnbruget har spildt dette Slags Fiskerie paa saa mange Steder nesten lige fra Bergen og til Salten i Nordlandene, og vilde man efterforske det i de Søndre Districter fra Sundmør til Lindesnæs, saa vilde man have det samme Klagemaal over Forfegarnenes Brug, som paa disse reciterede Steder paa den Nordre Deel af Norge.

Det Norderste og sidste Sted af Nordlandene, hvor Forfegarn har gjort Skade, er det ommeldte Sted af Vaagens District kaldet Råssundet, hvor man, som meldt, har først ruinered Haandsnøre-Fiskeriet, som der tilforn var i fuld og fordeelagtig Drift, og siden efter nogle Aars yppige Garnfiskerie ruinered det Slags Fiskerie tillige, saa at de fleeste Garnfiskere i afvigte Aar fik ikke 10 Tull Fisk i den hele Tid, og maatte reyse hjem med uforretted Vrende, efterat de havde forsøgt at trænge sig ind i de andre Districter af Vaagen med sit Garnbrug, men blev af de andre med Snøre fiskende i en ordentlig Combat bestaaende af nogle 100 Mand paa begge Sider drevne tilbage, og disse fornuende Garnfiskere, som har lagt sig til en stor Redskab deraf, ere de, som drive paa Garnbrugets Indførsel i de andre Vaagens Districter, hvilket om
maatte

maatte faae Fremgang, vilde den gemene Mand, der ikke havde Garn, og derfra udelukkes, og Fiskeriet der om nogle Aar ligesaa være ruinered.

Hvad som egentlig kand forarsage Fiskeriets Fragang paa de Steder, hvor Garn nogle Aar have været brugte, bliver ikke altsaa let at udfinde til noget cathorisk deri at statuere; Saavidt Hypothetica i saa Fald kand strække sig, bliver først en grundig Aarsag derfor, at man ved Forsegarn at sætte saa tidlig for Fisken, medens den endnu er i sit Indsieg, saa kalder, eller paa sin Rejse, gjør Fisken Indpas i sit Sieg eller Fart, gjør Diverfion i dens Rejse-Tour, da den indvikles af slige Garnlænker over alt og excluderes fra de Steder, hvor hans Rejse-Desseins er, for at sætte sig fast ved Bunden at gyde sin Ravn, og fuldfore sine naturlige Operationer: Dernæst naar den og er kommet til sine sædvanlige Steder ved Bunden at staae, da i steden for den udfordrede Noelighed for Fisken, Han og Hun at parre sig, og samle sin Melk og Ravn sammen paa naturlig Maade efter deres Art til Fiskeavling; thi det er en bekendt og afgjort Sag paa de Steder: at Fisken, saa længe den har saadan sin naturlige Leeg og Operationer for sig, lader den sig ikke af nogen Ting distrahere, thi man kand i den Tid, naar man lader Fiskefnoret løbe til Bunde, Kiende, hvorledes Jernstenen paa Snoren støder an paa Fiske i Mængde, og om man har det begierligste Fiskeagn paa Angelen, skal man den hele Dag neppe slide sig til 2 a 3 Forst, som bider paa Krogen, men ved det Snoren løber op og ned giennem saa stort Fiskeberg, hender det oftere, at Krogen løber an i Fiskens Bug hvorved den da bliver hængende fast ved Snoren, og saaledes fanges.

Denne Stilstand kand gierne vare 2 a 3 Uger, efter at den er kommet ind af Havet, i den Tid er han paa det fedeste, og saa længe hans naturlige Operationer varer, tærer paa Huldet, uden at bekymre sig om hvad Madding eller Agn, der forekommer ham paa Fiskekrogen, førend den, efter at have expedered sig ved Havbunden, giver sig op i Søen, og siden daglig bliver alt graadigere at søge efter Agnet, som paa Fiskekrogen præsenteres ham, hvilket Fiskerne kalde, at Fisken giver Beite; thi den lille Remse af Fiskebugen, som man sætter til Agn paa Krogen kaldes Beite, og jo yppigere Fisken bider paa, jo flere Beiter eller Agn giver den, og jo friskere Agn, jo begierligere for Fisken at søges.

I steden siger jeg, for den udfordrede Noelighed paa Bunden at nyde, foruroeliges den ved Omspændelse af Garn paa alle Sider, saa den kand ikke snoe eller vende sig, uden at indvikles i Garnene, hvorover den maa slyge Bunden, og give sig op i Søen, hvor den ikke kand fuldfore sine naturlige Operationer, følgerlig maa Fiskeavlingen mislinge, og Fisken, som foruroeliges i sit

Desslein, og jages fra sine bestemte Steder, søge ud igien til Havet før dens bestemte Tid, og naar saadan hans Foruroeligelse nogle Aar haver continuered, fandt det være naturligt, at Fisken søger de Steder, og tager en anden Tour til andre Steder, hvor den finder det roeligere for sig:

Dernæst fandt man og tage som en grundig Raason for Fiskens Fragang, at, naar saadan Mængde af Garnlanker, der ikke taaler saa stor Tyngde, som en Mængde Fisk giver af sig, synker ned, og bliver med sin hele Fiskeavling liggende paa Bunden, og alt tilhobe bliver til en raaden og stinkende Materie, da er ikke at undre, det Fiskehoben søger de Steder i det mindste for en Tid formeddelt den deraf kommende onde Stank, foruden at samme stinkende Materie forarsager en stor Samling af Uhyre, nemlig store Korfiske, bestaaende af Brygde, Springere, Haae eller Haj, Haabrand, Haakiering, Haamar ic., for hvilke alle slige Udslær er den største Delice at gaae efter, og opholde sig ved.

Nu siger det sig selv forud, hvor en Mængde af slige Korfiske opholde sig, de Steder maae endelig de andre mindre Fiskearter søge for;

Saavidt finder man Raason for Fiskeriets Afragelse paa de Steder formeddelt Garnbruger; Videre fandt man ey grandtke i slige Fiskerigers Hemmelighed, men maa overlade det den Allerhøjestes Providence, der styrer alt til Menneskenes Beste, tager fra et Sted og legger til et andet alt efter hans evige Wiisdoms Raad.

Her maa jeg afbede min Digression, der maatte falde Læseren Fiedsommelig, dersom ikke højest Fornedenhed drev mig til ved denne Lejlighed at give den rette Oplysning omt Garnfiskeriet.

Nu jeg kommer til Vaagen i sig selv igien, da ere de derunder forterende Fiskepladse, som tillige med de tvende forbemeldte Steder, gjør et stort Kirkesogn, nemlig Brettesnæs, Zelle, Ostenæsfiorden, Svoldær, Schrovæn, Kabelrog, Storbogen, Ørsnæs og Kallen, paa alle disse Steder ligger fremmede Fiskende foruden Indbyggerne, og fandt udgiøre et Antal i Fiskeriets Tid 2 4 til 5000 Mennesker.

Paa alle disse Steder bruger man intet andet Fiskeredskab end Haandsnøre, hvormed der dog paa en Baad med 4 Mand fandt, naar Fiskeriet gaaer til, avles 20 a 30 Hundrede, ligesom Fiskeriet fandt være yppig og Beyret føyelig, thi de fandt ofte blive liggende paa Land 1 a 2 Uger, og naar saa træffer ind i Forstningen af Fiskeriet nemlig saa længe Februarii Maaned varer, fandt det ikke saa stort skade, da Fiskeriet endda ikke er af den Belang eller Betydenhed; men falder det ind i Martii Maaned, da Fisken allerede begynder at give Beire, som før er meldt, der continuerer til 14 April i det længste, da gjør en Uges Landseje

leye alt for stor Skade, end siige fleere, og gierne falder paa den Tiid haardeste og uroeligste Beyer der i Landet, og er det derfor ey at beskrive, hvad Ondt den gemene Mand lider, og hvor yderlig de vove sit Liv for den smule Fisk, de skal avle til deres Næring og Ophoid, da Landmanden har sit paa det Torre, uden at vove saa yderlig enten sit Liv eller Helbred for Foden at fortiene, og naar de nu har bragt en liden Fiskeavling til Beye, hender det ofte, at samme ved Fartøyet enten fra Fiskeriet til Hiemstedet, eller paa Reysen til Bergen bliver bortte for dem, og naar saadan Ulykke indtreffer, kommer de Folk, som lider Skade, saaledes paa Knaerne, at de aldrig reise sig meere.

Fiskeagn bruger de intet andet end bemeldte Beite af Fiskebugen, thi det biver straffed som et stort Crimen, at nogen skulde bruge andet Agn ex. gr. Sild eller Blesprut, som Fisken er saa begierlig efter, hvorved de saa, som saadant Agn kunde overkomme, skiamte ud eller fordervede Fiskeriet for den almindelige Hob, der havde kun det Sædvanlige og Tilladelige.

En af de største Pericler, man staaer for Fiskeriets Mislingelse, der dog ofte indtreffer, er, naar der kommer Sild, Blesprut eller en liden Fisk kaldet Lodde blant Torfkeberget, og forvilder dem fra sine rette Steder formedelst dens store Begierlighed efter disse Sorter, som dens delicateste Fode, helst de tvende sidste, som Torfken er saa graadig efter, at den undgaaer aldrig Meede, Krogen, dersom man har en Smule af disse tvende Slags Fisk at sætte derpaa, hvorfor disse tvende Slags aldrig sees inde ved Landsiden, uden den har et stort Fiskeberg i Følge med sig enten af Sild eller Torf.

Lodden har meest sit Sæde i Fjndmarken, hvor den i stor Mængde kommer ind af Havet, og bringer med sig en stor Mængde af Torf, der kender sig ud fra anden Baarfisk ved dens overflodige Fedme paa Lever og Fisk tillige.

Denne Lodde standser ikke gierne længere end 8 a 12 Dage paa hvert Sted, i hvilken Tiid Fjndbyggerne og en stor Deel af Nordlandene, som søger Fiskeriet paa den Tiid i Fjndmarken, kand let ved Landet, naar Beyeret og Havets Opværelse tillader at faae deres Baader af Land, trække Baaden tvende gange om Dagen synksfulde, saa fort de kand trække og kaste paa Land, og i saa kort Tiid giøre sit fulde Fiskerie, naar saadant Slags Fiskerie indfalder og Beyeret ikke spilder det; Siden stryger denne Lodde frem langs ved den Fjndmarkiske Kyst, og opholder sig en søye Tiid, paa sine visse Steder, indtil den kommer forbi Vardehuus, der stikker den igien til Havs med sit følgende Fiskeberg mellem de Noriske og Nysfiske Grændser, dog har den ikke alle Aar sin samme Tour, omendskiont den kommer under Landet; kand og underriden lade sig see i Nordland men heel fielden.

Blikksprut derimod har sit Sæde i Nordlandene, der ere mange Aar mellem, at den viser sig i nogen Mængde, men naar det skeer, da er den af saadan Mængde, som nu just afsigte Aar, at alle Fiorder, Buiger og Bugter ere opfyldede deraf, saa man kand finde den i Dyngetal drevet op paa Land, og bringer den da med sig et stort Fiskeberg af Sild, Sej eller Torsk, og undertiden af alle 3 Sorter, alt af fedeste Slags.

Til dette Vaagens Fiskerie søger og en Mængde af Landets Finder, hvilke ere gierne lykkelige i Fiskeriet, og mange af dem gaar Bønderfolket en høy Gang over i deres Fiskeavling; men de fleeste bringe ikke stort Hiem af Fortienesten, som de gierne tillige med mange andre af Bøjsfolket, som er hengived til Brændeviin, legger igjen efter sig, og fortærer i Brændeviin, som der paa Stederne i den Tid er ingen Mangel paa saa at mange Drickfældige helst fra Helgelands Fogderie, ligesom Finderne, dog ikke alle, reysse fattigere fra end til Fiskeriet, i det de drikke op ey allene deres Fiskeavling, men sin Baad og Fiskeredskab med Klæderne af Kroppen, ja er Exempel paa, at de derved har forstærket sit Liv tillige, ved hvilken der grasserende Brændeviins Handel al Slags Synd og Forargelse begaaes, saa at dersom samme ikke bliver hemmet, er det at befrygte GUD maa tage sin Betsignelse bort fra Stedet og det hele Land.

Naar de nu har fuldført sit Fiskerie, som gierne af disse Fiskende stattes ved Vaasketid, skönt endeel kand ligge til 14 April, om Fiskeriet har gaaet sildig for sig, og derfor undertiden til den Tid kand continuere, saa bringer Jægtene hjem den Ravn, Lever og Fiskehoveder, de have avlet, et hvert saadant Partoy for sine Baader.

Den avlede Fisk, som alle er Rundfisk paa den Aarets Tid (thi Rodskier eller flagt Fisk giores ikke paa den Tid, men endeel Klipfisk kand undertiden fabriqueres, og endeel salt Fisk virkes i Krigs Tider, ellers ikke af Belang) bliver hengende igjen til sidst in Majo eller først in Junio der bliver tør, da maae de samme Jægter reyse ud over at hente den.

Naar samme da kommer hjem, bliver den blant samtlige Ewere byttet, da Skipperen faaer sin Fragt, som er den sentende Part af al den avlede Fisk, hvilket af saa mange Baader kand beløbe sig til en Sum, naar godt Fiskerie og god Pris tillige indfalder; Videre er ey om Torskfiskeriet paa den Tid at melde.

Om Sommeren og Høsten fiskes og andre smaa Torsk, som de fleeste trækker hjemme hos sig selv, nemlig de, som boer ved Søskanten, og de, som boer inde i Fiordene, og ikke har Fiskerie hos sig selv (da der ere adskillige Fiorder, hvor man om Sommeren og Høsten har lige godt Fiskerie som ved Havsiden, hvori særdeles distingverer sig de tvende Fiorder Søerfolden og Nordfolden, samt

samt Ofodens, Tysfiordens og Bejerens Fiorder, alle i Saltens Fogderie, hvor fast alle Slags af Landets Fisk ere paa de Narets Eider at faae, i forrige Eider har Vinterfiskeriet tillige gaaet for sig paa disse Steder, men i det sidste halve Seculo, da Fiskeriet i Vaagen og de andre Steder i Lofoden har usforanderlig nogenledes havt sit Sæde, har detielden indfaldet med Vinterfiskeriet at gaae til i Fiordene, dog er det passeret nogle gange saa alternative i disse Fiorder i en Tid af 30 Aar, jeg har boet der i Landet) søge ud til Fiskeværene paa visse Eider, naar de have Lejlighed for sit Landarbejde, eller mellem deres Bergens Reyser, for at benytte sig af Sommertiden til Fiskerie. Hvad smaa Torst, de i al den øvrige Tid af Naret trækker, gior de Rodfisk af, i det de flekker den, og henger den efter Sporen over lange smale Stænger for at tørres, undtagen de, som fra Nordlandene om Foraaret søger Fiskeriet i Fjndmarken, hvilke legge sin flekkede, saa kalde fede Loddefisk ud over Biergene at tørres, thi de kand ey til det øde Land for Skov med deres Jægter bringe meere af de smale Stænger med sig, end de kand benytte sig af til sin fede Helleflynder at tørres, som de der gierne faae Mængde af, og holder sig blant Torstebierger, der følger Lodden; Samme skær de op til Strimler af den saa kaldede fine Rav og Skaarstæg, som er et Slags Rælling af den tykke Fisk, men bredere skaaret end den rette Sort deraf, som eg er gandfke flette Strimler, og 2 a 3 Finger tykke, men denne Sort er gierne halvanden og to Hænder breed, og Fisken er lige indtil Skindet skaaret tværs over af 1 a 2 Fingers Tykkelse, saa at naar den er tørret, henger den overskaarne Fisk langs ned efter Skindet, der kand være 1 a 2 Alne lang, som Fisken i sig selv har været stor til, ligesom Lag om Lag, saa den har en underlig Udseende, dog giver den ikke den beste Rælling efter i Smag, naar den har truffet god Torst; Denne Sort maatte af sin Fedme bederves, dersom den blev lagt ned at tørres, da den maa vindes, og Luften stedse maa blæse derpaa, om den in Junio og Julio, naar dette Fiskerie gaaer an, skal for Utoy conserveres, derfor maa den henges og tørres paa Stænger; Samme bruges meest i Landets Huusholdninger af de Fiskende selv og andre, som den sælges til, dog naar Fiskeriet haver været yppig, og god Torst, bringer de og endeel deraf til Bergen, hvor de faae 6 a 7 Mark for Bogen ligesom Boniteten er.

Hvad ellers Rodfiskeriet angaaer, da er samme ikke af saa stor Belang i Nordlandene, undtagen i Lofodens og Vesteraalens Districter, hvor de der boende Indbyggere har ingen synderlig Kornavling at drive paa om Sommeren, allene Græsning for sine saa Creaturer, der dog lever meest af Fiskeriet, som meldt er, ikke heller har Sildesfiskeriet om Høsten at opholde sig ved, da der paa disse Steder er rart, at synderlig Sildesfangst skeer, saa de gierne maae

ſøge andre Steder hen at fiſke eller kiøbe Sild til ſin Huuſeholdning, helſt naar Helleſtynderfiſkeriet ikke deſbedre lykkes for dem, den de deels ſalter, deels henger op at tørres paa ſamme Maade, ſom før er nyelig meldt, for at bruges til Spegemad i Huſet, og derfor bruger den meerte Tid af Aaret, ſom Vender og Vederfugle at ligge paa Vandet, ſamme Beſtaffenhed har det og i diſſe Poſter med Indbyggerne af det Norderſte, og med Findmarken grændſende Diſtrict Tromſen kaldet, hvor de har ingen Forhindringer fra Fiſkeriet den hele Sommer og Hoſt igiennem, og derfor ſøger ſtändig Fiſkeriet baade hjemme og i Findmarken, ſaa der fra diſſe opregnede Steder kand bringes til Bergen nogle Jagtsladninger Rodfiſker foruden en anſeelig Deel, ſom Trundhiems Borgere reſer af med til Trundhiem hver Hoſt.

2. Sild-Fiſkeriet.

Neſt Torſtefiſkeriet, ſom det almindeligſte paa de Nordlandſke Strømme, bliver Sildfiſkeriet det vigtigſte og fordeelagtigſte for Landet, helſt i forrige Tid, da den holdte ſin Priis, og man i Bergen kunde ſaae 3 a 4 Rdr. for en Tønde, ligesom den laae, uforhøyet og uvraget, da bragte den ſtor Velfærd af ſig for det Nordlandſke Publico, men i Eſtertiden, ſærlig paa 10 a 12 Aar, har dette Fiſkerie ey ſtor Fordeel indbragt Landet, da det Svendſke Sildfiſkerie har gaaet ſaa yppig for ſig, og de kand spille præuenire for os ved Exporten til Oſterſøen, hvor de kand ſaae den henbragt ſamme Hoſt, den er fiſket, nemlig endeel og Reſten ſaa tidlig om Foraaret formedelſt Stedernes nær Beleſlighed, længe førend den Nordlandſke Sild, ſom om Hoſten er fiſket er rørt ved at føres med deres Jægter til Bergen, allerhelſt de dog ſalter ned i Ege- og Bøgetræer endeel af ſin Sild, ſom ſætter den i en Slags Egalice for ſaavidt med den Hollandſke, og gior den ſtrax begierligere end den Nordlandſke, der dog i ſig ſelv er langt federe og finere i Kiødet, hvori den endog overgaaer den Hollandſke, naar man ſaaer af den retteſte Havsild, ligesom og deri, at den holder ſig langt bedre og længere end den Hollandſke, men bliver ikke i andre Træer nedſaltet, end hvad Bonden kand bringe til Bege der i Landet af Gran og Fyrre, der udenlands ſtrax giver den Miſpriis, beſynderlig har den Nordlandſke Sild været ringe agtet fra den Tid af, da de Bergenſke Kiøbmænd for endeel Aar ſiden, eſterat endog det Svendſke Fiſkerie var kommet i fuld Drift, og Silden nogle Aar gik yppig til paa de Bergenſke Kyſter tillige baade Norden og Sønden for Byen, lod i Byen optage Sildladninger af deres brugelige Bomsyl-Jægter af 10, 12 til 15 Laſters Drægtighed, ſom var faret 10 a 12 ja flere Mile, fra de Steder, den var fiſket, været undertiden 8 Dage ja længere under Væjs formedelſt

medelst Modvind, saa man kand tænke, hvad Tilstand saadan Sild sandtes udi; Men siden Silden var saa vidt i Priis, og man kom let til saadan Sild at kiobe, blev dog Silden saltet til Kiobmands Gods, og sendt Udenlands til Udsætning, men hvad skeer? Silden besandtes saa slet, at den blev fort fra et Sted til andet alt til desto større Bekostning, og tilsidt fik den største Deel Sted i Rakkerkullen, fra hvilken Tiid af vor Nordiske Sild i Priis og Anseelse ey er kommet sig, som er at tilskrive de Bergeniske, der ey allene tabte hele Capitalen med Renter og alle Omkostninger, men og tillige gjorde det hele Publico stor Skade i den Slags Norges Product; Ligesom vore Naboer heller ikke for nogle Aar siden spandt Silke ved samme Fyngreb i deres Silde Virkning og Handel, der sadte deres Sildehandel i Decadence, der endnu ikke saa gandske har reist sig, hvorfor der udkom samme Tiid et Kongelig Forbud mod sli Fyngreb i Sildens Virkning, hvori blev fastsat, hvor lang Distance fra Stederne eller Byerne det var tilladt at føre løs, ferst og usaltet Sild, for af Kiobmændene at saltet og virkes til Kiobmands Gods at udføres til fremmede Steder.

Hvad egentlig det Nordlandske Sildefiskerie angaaer, da alternerer det vel mellem Stederne og Districterne, saa at Silden kand gaae til et Præstekald af Fogderiet i eet Aar, og Aaret efter igjen i et andet; Men nest Numedalen, som er det Norderste af Trundhiems Amt nærmest ved Nordland, hvor i forrige Tider Sildefiskeriet har nesten aarlig været giengs, men har nu nogle Aar tillige med Forskiskeriet, som foran meldet, gandske forladt de Grændser, saa Indbyggerne har maattet søge efter den Slags Næring længere Nord efter, er Helgelands og Saltens Fogderier, (nemlig paa det første Sted i alle Præstekaldene meere og mindre paa sine Steder, ligesom dens Rejse-Tour falder, dog meest indtil Fiordene i disse sidste Tider, og det paa adskillige Steder, hvor man aldrig før har vidst af Sild uden i de ældgamle Tider, og paa det sidste Sted meest i den Sønderste Deel af Fogderiet i Gillefschaals, Bodøens og Soldens Præstekald for disse Tider at regne) de Steder, hvor jævnlig nesten alle Aar indtreffer Sildefangst, i det mindste nogle Steder; Det hender sig og, at Sildefangst falder ind Norderst i Salten, sær i Ofodens og Tysfiordens Fiorder, ja og længere Nord i Senjen og Tromsen, men samme er ikke just aarvist saa kaldet, dog har den i disse tidligere Tider begyndt at vise sig saa langt Nord, endog i Findmarken meere end tilforn. Men da Folk paa de Steder ikke er be raad paa videre enten Redskab eller Salt, end de kand saltet til sit Husets Fornødenhed, saa kand Fiskeriet ikke blive af nogen Betang, ikke fordi der mangler Sild, som kand staae der hele Høsten og Vinteren under Isen, men Salt, ex. gr. i Resens Fiord i Tromsen har nu nogle Aar jævnt været Mængde af Sild,

Sild, som har staaet Høsten og Vinteren igiennem, og har været et godt Op- hold for de omkringboende, da de have hugget Hul paa Isen, og med et par Garn taget saa meget Sild, de vilde have; Men paa de ommeldte Søndre Ste- der har Sildfiskeriet været meere jævnlige og i stor Consideration.

Nu i disse sildigere Aar har Sildefangsten meget aftaget, ikke fordi Sil- den mangler, men Saltet at virke den med; ex. gr. i det Sønderste District af Saltens og det Norderste af Helgelands Fogderier var denne Høst kom- med en stor Mængde Sild, saa at naar det idelige denne Høst faldende usæd- vanlige haarde Beyr gav lidt efter, kunde de med nogle saa Garn fiske meere end de kunde modtage, og det af allerbeste og fineste Sild, der var kommet lige ind af Havet; Men jeg er vis paa, at Fangsten blev kun gandske liden til Riob- mand's Guds at udføre, da den gemene Mand manglede i Almindelighed Salt til sin Fornødenhed end sigte til Riobmand's Godning at virke, havde der saa vist været en complet Handelsmand eller Handelsplads i Nærværelsen, som havde Forraad paa Salt og Træer at modtage Silden med, naar den blev dent tilført, da havde ikke manglet saa stor Forraad af den fedeste og beste Sort Sild at faae for en Bagatelle kiøbt, som de ville forlange, og den Guds Betsignelse af Sild, som Guds Providence tilbød, havde da blevet til større Nytte for Publico, end som nu skeede, da Indbyggerne maatte være Tilskuere deraf, og havde intet Salt at gjøre den til Gode med; thi ved det Kornavslingen, der har tvende Aar efter hinanden gandske mislingen 1765. af Kuld og 1766. af for stor Varme og Skim, Fiskeriet har og dette sidste Aar slaget feil, saa har den ge- mene Mand maattet anvende sin ringe Formue paa Korn at faae fra Bergen til sit Ophold, og har ikke havt mindste Lejlighed enten at kiøbe Salt eller faae det Nordbragt, da alle Jægter gik synk ladde med Korn, og kunde derfor intet Salt bringe Nord; desuden falder Modet hos den gemene Mand til saadan de- res Nærings Brug at fortsætte, da slige mislige Aaringer indfalde, og Con- tributerne, hvortil al deres Sved og Arbeyde gaaer, blive de samme.

Tiden, naar dette Sildfiskerie gaaer an, er baade tidligere og sildigere, ligesom Indsieget af Havet skeer, naar de Aaringer er, at oprigtig Havsild kommer ind, thi der kand være et og andet Aar imellem, at samme udebliver saa, men faaer allene af den saa kaldede Landstaaede Sild, det er den, som Aaret forud har kommet ind, og været fisket af, og naar den har staaed sin rette Tid ved Landet til de Fiskendes Nytte, begiver den sig i Dybet, naar skarpeste Vinterkuld yttreer sig, og det enten paa Fiorder, som ere uendelige dybe, hvor den kand staae i Roe baade for Fiskere og Rovfiske, særlig Hvalfiske og Sprin- gere, der og er som Hvalen en mignature, som dens fornemste Efterstræbere, og er at ansee som Jægere, der driver den til og fra Landet, ligesaa naar den er indkommet,

indkommet, fra Sted til andet; eller og den Kand giøre en Rejse til Havs, og synke sig ned et Stykke ud fra Landet, hvor dybe Huler og Daler findes, at den der Kand overvintre, og staae i Dybet at fedes op igien, hvorefter den mod Hosten, eller sidst paa af Sommeren paa sin bestemte Tid søger Landet og de sædvanlige Grunde igien.

Skæer det nu, at paa samme Tid kommer ind den rette Slags Havsild, og samler sig med denne, da bliver der gierne et stort og langvarigt Fiskerie, men bliver denne Sort samme Aar kun allene, da er den ikke saa stadig i sin Tilgang, at den jo flyder sig fra Sted til andet, og opholder sig nogle Dage paa en Bugt eller Bliig inde ved Landsiderne, og nogle Dage efter maa søges paa en anden, helst saasnart Nattekulde om Hosten yttres sig, da den kister sine Opholdssteder, som nu meldt en Tid af Hosten, og naar Kuld og Sneer viser sig for Alvor, rejser gierne af til det bundløse Hav igien, hvor den var kommet fra, følgerlig Kand Fangsten deraf ey blive saa anseelig.

Denne Slags Sild Kand og være feed nok og fuld af Blomme, men aldrig saa fin og sødsmagende i Riødet, som den rette Havsild, der kiender sig ud baade i Skikkelse ved at være kortere og bredere med langt mindre Hoveder end den anden, saa og i Fiinhed og Bonitet, og har man endnu det sikkerste Kiendtegn, naar man koger begge Slags, enten fersk eller saltsprengt, da Blommen stiller dem ad, thi af den Landstaaende Sild resolveres Blommen, og Sedmen deraf rinder bort i Raagevandet, saa at man i den finder inter igien uden Mavepiben, og de magerste Trepler af Blommen, som med det fede Fister saa kaldet har været omringet, dog Kand den i Riød udi sig selv være gandske god og feed.

Derimod finder man i den kogte Havsild af retteste Sort Blommen lige heel og holden liggende i Silden, som den kom i Vandet.

De fleeste Aaringer kommer dog gierne i det mindste paa nogle af de opregnede Steder oprigtig Havsild ind, og det undertiden i Hundedagene sidst in Julio eller først in Augusto, da den er saa overmaade feed, at den taaler ikke det mindste at ligge, før den bliver salted, og er derfor heel vanskelig at behandle, hvorfor den gemene Mand ikke gierne saa tidlig vil fiske, fordi den da behøver meere Salt, og er særdeles vanskelig at faae til Riøbmands Godning, saa og fordi deres Lands Brug og Indhøstning giver dem da ikke Tid at passe Fiskeriet; Men det fornemste Sildfiskerie gaaer for sig sidst in Augusto og continuerer in Septembr. og Octobr. Maaneder, ja samme Aar lige til Julen, men formedelst indfaldende stærk Kuld, som falder der i Landet i Novembr. og Decembris Maaneder, hvorved Sild strax fryser stiv, er den vanskelig at omgaaes med, og bliver heller aldrig saa god til Riøbmands Gods, da Riødet gierne

gaaer fra Beenene, siden den har ligget saa længe frossen i Tønden, førend den kand knibes af Saltet, hvilket og gjør den rød og uanseelig i Risdet, og burde der være Forbud paa, og paalidelig Opsyn over, at ikke frossen Sild blev saltet til Kjøbmands Godning, men vel til Bondegods at forbruges i Landet, og om nogen var tilovers da at bringes til Trundhiem, og forbruges ved Berkerne, samt sælges paa det store Levangers Marked inden for Trundhiem, hvor aartlig nogle 100, ja undertiden mellem 1 a 2000 Samter kommer over at kiobe Sild og tørret Graasey, som de tusker med deres Jernkram og videre, os tienslige Bahrer, de bringer herover; Men hvad som skulde føres til Bergen som Kjøbmands Gods, burde være selekt, thi nogle Tønder slet virket Sild, som kommer udenlands blant den gode, gjør strax Diverfion, og sætter Godset i Mispriis. Var derfor bedre, at et mindre Quantum af godt Gods blev virket af Kjøbmands Gods, da den holdte sin Priis, og var større Fordeel for de Fiskende og Handlende tillige; Men saa længe ingen anden Handel er i Landet, end at Bonden allene skal bestyre Sildsaltingen, er saadant meere at ønske end haabe.

Redskaber at fiske den med, og Maaden at fange den paa, er ikke som paa de Søndre Steder at stænge med en lang Sildegaard eller Bodd af 100 til 120 Favner over en Baag eller Bugt, hvor Silden er kommet ind, saa den bliver staaende inden for Noeden, og naar der er en maadelig Portion inden for, trækker de Silden deri til Landet, men da saae man smaa og store Sildtillsammen, som alt ikke bliver til noget anseelig Kjøbmands Godning, men naar der er et stort Sildeberg saa kalder inden for, bruger man mindre Bodd af 10 a 12 Favner at drage en vis Portion deraf til Lands om Gangen, men alt slet Gods i Henseende saa stor en Mængde sammendynget, og kommer til Landet paa eensgang, og saa stor Mængde kand ikke saa hastig komme i Salt, at jo noget forsfares, saa endel af Godset kand ey andet, end blive slet virket, foruden at Silden ikke er selekt i sig selv.

Saadan Noed kand staae i Søen 2 a 3 Uger, ja længere undertiden, imidlertid de salter og fisker inden for, ofte er der og saa stor Mængde Sild deri, at de tilfidsst maa optage Noeden og slippe Silden ud, af hvilken Fiskemaade der flyder store Infolencer, hvorfors og samme paa de Søndre Steder mægtig har aftaget, i det mindste er der mange Aar mellem, at Silden ey ytrer sig paa slige Steder, thi meget af den Sild, som kommer til Lands, bliver liggende Dyngevis paa Landet og raadner, naar Mængden er uovertagelig, af Silden, naar den staaer saa længe indstænget, gvaes en utroelig Hob, som bliver liggende paa Bunden, og giver Affkye for Fiskeriets Tilgang en anden Tid, og den største Deel, kand man tænke, at den Sild, som slippes ud af Fængslet,

Fangstet, hvori den saa længe haver været indsluttet, uden at have sin fri Gang og Luft, creperer dog paa Udryesen, saa at den mindste Deel deraf opnaaer Skaberen's Dymærke, og kommer Menneskene til Nytte.

Men i Nordlandene fanges Silden allene med Garn, som vælger Silden, ligesom Masserne eller Baandene i Garnene ere store eller smaa til, og derfor er man gierne forsynet med Garn af større og mindre Masser at bruge, ligesom Silden kand falde til i sine visse Aaringer. Disse Garn bruges enten paa Sætning, som man kalder det, da Garnene 6 i Tallet, og hvert Garn regnet til 12 Favner, bindes med nogle Favner Doug ud fra Landet, og sættes hen i Dybet, naar man merker, Silden staaer nær ved Landet, saadant kaldes at tage Silden paa Landsætning, og af saadan Garnsætninger har gierne hver Baad tvende at sætte paa adskillige Steder: Eller og man bruger dem paa Drivning, det er: Man legger sig med en Baad om Astenen ude paa en Fiord, hvor man af Maagens visse Kiendetegn om Dagen ved dens Flugt og Udraab, som Fiskerne er kyndig paa, merker at Silden holder sig, og har en Garnlænke af 12 til 20 Stykker slæbende efter Baaden, der driver ud efter Soen, ligesom Vinden blæser, eller i stille Veyr, ligesom Strømmen gaaer, da sig Garnlænke opfanger hvad Sild, som kommer den i Veyen.

I mørkere og tykkere Luft for begge Slags Fiskerie, jo bedre Fangst, og naar Luften er klar, og stærk Maanens Skin, stikker Silden sig ned, og derfor maae de alt lade Garnene synke paa den Tid saa meget døbere ned i Vandet, at de kand naae derned, hvor Silden staaer, dette merker de deels paa Strandmaagens Flugt høyt eller lavt om Dagen, deels har man inventeret et Slags garn saa kaldet, det er et langt smalt Garn a 40 til 60 Favne, som man efter sin Længde lader sætte lige ned igiennem Soen, naar man da tager det op, seer man strax af den derpaa staaende Sild, hvor dybt Fisken staaer, som man da tager Favnemaalet af, og derefter passer, hvor dybt man skal synke sine Garnredskab saavel ved Sætning som Drivning.

De, som benytte sig af dette Kunstgreb, kand paa sine Garn faae Sild nok, og de andre paa den Tid slet intet, førend Maanekinnet giver efter, og Luften bliver tykkere, da den giver sig op i Soen igien.

Banffeligst er den at opsoge og fange, naar just Luften og Veyret forandrer sig fra tyk til klar Luft, fra stille Veyr til Storm og vice versa, da den og forandrer sin Gang og Opholdssted, dog den Landstaaende Sild meere end den rette Havsild, som foran meldt.

Da der nu paa saadan Sildfiord stedse gierne opholde sig Springhvaler med andre store Hvaler og flere Slags Røvfiske, der jager Silden ind i Garnene, saa regner de Fiskere, der ligge paa Fiorden med Drivgarn sig det for

en Slags Lykke, at de om Natten hører den store Hvalfisk er nær ved deres Garnlænke, og skyder sig fra og til, ja springer et Stykke op af Søen, og lader sig falde ned igien midt i Sildberget, thi siden Silden skyer for ham ind i Garnene, saa venter de sig derved god Fangst skiont dette undertiden udfalder til en Tragoedie; i det Hvalen har kommet Garnene for nær, og naar de skal indtage sine Garn, befinder de, at det halve ja undertiden det hele Redskab er dem berøvet.

Hender sig og, at Hvalen naar den skyder sig op over Vandet for at trække Luft, driver op for sig over Vandet, endeel Sild, som er folgagtig med den Søe, han spruder for sig, saa at der oppe i Beyret staaer ligesom et Seyl, og har ved sig Lejlighed ofte Silden falden ned i de omliggende Vaader, ligesom den kom directe ned af Luften.

Med saadan Garnredskab paa Sætning eller Drivning fand, naar Fiskeriet gaar til, faaes en halv eller heel Tonde Sild paa hvert Garn, undertiden meere, men undertiden igien kun nogle Stykker Sild, naar Fiskeriet er slet.

Best regner man dette Fiskerie at være, naar Middelvejen følges, og man fand faae en halv Tonde omtrent paa hvert Garn, thi den Portion er overtægelig at faae i Salt, før den bliver liggende og bederves, derved spoleres og mindst deres Garnredskab, som er den gemene Mand en Hoben om at conserve.

3. Graasen-Fiskeriet.

Sensfiskeriet er og et af Landets vigtige Fiskerier, thi foruden at der skeer en stor Export deraf til Trundhjem, som gaar til Berckerne og Oplandet, samt sælges paa Levangers Marked til de Svendske, og til Bergen, som deels fortares i de Bergenske Oplande, deels udføres til fremmede Steder, dog den største Deel Sondenfields hen, ligesom og den store Hob Tran, som deraf produceres, og føres til Trundhjem og Bergen, og har særlig nu i nogle Aar, ved den anseelige Priis samme har været udi, givet Indbyggerne god Fordeel, saa er Landet i sig selv best tiert med dette Fiskerie, thi dette er den Slags Fisk, Indbyggerne hele Vinteren nytter i sin Huusholdning, ved at bruge Tran i sine Lamper, og Fisken at gjøre til Luedfisk og Spise, fordi den er mindst i Priis i Kiøbstæderne, og derfor den letteste Gode, de fand komme af med.

Uf denne Slags Fisk er 4 Sorter i Henseende til Størrelsen, der er Seyusf kaldet, lignende en Lax baade i Størrelse og Styrke; der er Noedsfey noget mindre som en stikkelig Torff, og Dorgsfey atter noget mindre, og endnu det fjerde Slags kaldet Smaasfey, der er ikke større end den smaa Kiøbenhavniske Torff,

Torsk, dog er de alle af samme Skabning og Couleur paa Skindet, samt med feed Lever vel forsynet, naar den fanges paa rette Tid; Thi det er at merke, at al anden Fisk kommer gierne feed ind af Havet, og magres, naar den har staaet sin Tid inde ved Landsiden, maa derfor søge Dybet igien for at fedes op; Men denne Slags er gierne mager paa Lever, naar den først kommer ind af Havet, tværtimod fedes op efterhaanden inde ved Landsiden, og det ved et Slags Søe-Insect kaldet Røaar, som er deres delicateste Spise, den Fisken er saa begierlig efter, at den render selv op paa Land efter den, saa det ofte er passeret, at den ved sig Leylighed i Strømmen er fanget med Hænderne, naar nogen har været nærværende, og passet paa, ligesom man og ofte seer dem i mange tusinde Tal gaae i slige Strømme med hele Hovedet oven over Søen, og Ræfsten gandske aaben for at sluges denne lille Søe-Insect (der saa snart den kommer af Søen paa Landet vinder op som lutter Fedme) det jeg selv ofte har været Testis ocularis til, og jo længere Fisken da gaaer i denne Fode ud paa Sommeren, jo større Fedme og Lever samler den; alle fire Sorter virkes ligesom Rodskier af Torsk, i det den slækkes og henges over lange Stænger at tørres.

Dette Fiskerie begynder gierne først in May, og continuerer til Augusti Maanedes Udgang, da man i Hundedagene, naar stærk Varme indfalder, staaer Fare for, at Fisken forderves af Utoy, undtagen Fangsten skeer paa vindige Steder hvor den bedre conserveres; Naar denne Fisk kommer ind af Havet, standser den største Deel, og tager sit Sæde paa Grund og Banker ude ved Havgabene, hvorhen Indbyggerne i Mængde søger dette Fiskerie, og dette ofte saa lang Vey fra, at de maae bruge store Fartøyer derhen, for der, ligesom til Torskfiskeriet, at frembringe deres fornødne Ting, og siden bringe Fiskeavlingen hjem derfra igien; Det Redskab, de der bruge til Fisken at fange, er et Synkenoed, man kalder, som en firkantede Bod, 12 Favne i hver Kant med 16 til 20 Favne Loug paa hvert Hjørne; Med dette Redskab reyses de ud om Aftenen paa de Grund, det er: Ophoyede Banker i Søen, hvor Grundvande er, hvor de tvende største Sorter af Seyen meest holde sig, saa synke de saadan Noed temmelig dybt ned, og hver Baad beholder sit Hjørnetoug, hvorefter de ligger gandske stille, indtil de fornemme, der er saa stor Portion Sey inde paa Bodden, at den er værd at trække, da gives et vist Signal, saa alle fire Baadene trækker op paa eengang, og det saa gandske tillige, at ikke Fisken paa nogen Kant maa faae Leylighed at undvige, og da kand de med et saadant Kast faae nogle tusinde, naar de ere ret lykkelige, og syldes ey allene de fire Baader, men meere end fire Baader til.

En mindre Deel af denne fra Havet indkommende Seyfisk løber længere ind til Fiordene, og tager sit Opholdssted Sommeren over i stærke og brusende Strømme, ex. gr. i den vidt bekiendte Malsstrøm har jeg selv paa en Reysse for

mange Aar siden opholdt mig en Times Tid, og i den Tid med største Plaisir trækker 150 store Sey, og det saa fort jeg kunde faae Angel med Snoren ned, og trække Fisken ind; Den Maade man ellers i slige Strømme bruger at fiske den paa, er enten Dragvodder 12 a 15 Favner lang, som man sætter for Sepbierget, naar man seer den staaer ved Landet, derved behoves kun 3 Mand, som da trække Kastenoden i Land, da de i et Kast ofte kand fylde 2 a 3 smaa Baader, eller og de bruger med en liden Baad at roe omkring i Strømmen med en udhengende Snor af nogle saa Favner med en Messing Streng og en liden Angel i Enden, hvorpaa mange i steden for Aag bruger blankt Tin, støbt paa Angelen; Naar man da roer med Baaden maadelig fort, og Snoren med Angelen flyder oven paa strax efter Baaden, løber Seyen i Hobetal bag efter, og ligesom vil spille sig med den blanke Angel, saa de kappes om at komme først til Krogen, og bide i.

Dette at roe saaledes efter Seyen skeer helst paa de Steder, hvor Strømmene er stærkest og farligst, og Seyen meest opholder sig, saa at de store Hvirvler i Strømmen, kand snoe Baaden mange gange om, at den af Aarene ey kand regieres, og ofte kantroer Baaden derover, saa at derved gierne aarlig i de stærke Strømme skeer saadan Søeskade paa Folk, som derved omkommer; Thi naar Strømmen paa slige Steder ved nye og fuld Maane, samt indfaldende tillige stærk Storm i Flodens Tid er paa det stærkeste, er den i Stand til i sine dybe Hvirvler eller Vorticibus at nedtrække de største Fartøyer, i det mindste at gjøre dem uregiertige, saa de maae drives hen paa Klipperne og knuses, ja! de store Hvalfiske maae gibe sig tabte uden at trænge sig igiennem, naar Strømmen er paa det stærkeste, der har ofte været Exempel paa i Saltens Strøm en halv Mil fra Bødsen: At Hvalen har arbejdet saa længe mod Strømmen, at den paa det sidste har sprudet det klare Blod fra sig, og man har fundet fra Landet af, som er nær derved, høre hans Brosen, samlet med Strømmens Susen og Brusen, og har dog omsider maattet danse tilbage efter Strømmen gandske udmattet, saa den har staaet Fare for at drives i Land, og man supponerer deraf, at ved at slide noget løst indvortes, hvortaf Blodet strømmer, maa den dog omsider tage sin Død deraf, skient saa lang Tid efter, og saa langt borte, at den ikke kand blive de hosgrændsende til Nytte; Saa stærk løber denne Strøm imellemstunder, at man paa Landet ligesom synes at kiende et Slags Jordkiels under Fødderne; Paa slige Steder holder Seyen sig mest, dog ikke paa den Tid, da den kunde ikke regiere sig, men naar Hvirvlerne giver lidt efter, og da vove de smaa Baade sig alt for yderlig, og derfor ofte maa sætte til.

Saa farlige faadanne Steder ere, saa Fiskerige tillige, hvor ey allene Sey, men alle Slags Fiske opholde sig, hvilke frequenterede Nordiske Strømme, særlig Saltens Strøm er et stort Spiseflammer for mange, saa det er stor Skade for de Steders Publico, naar Fiskeriet feiler paa flige Steder, som nu et par Aars Tiid har indfaldet ved Saltens Strøm, da der hverken af Sey eller andet Slags Fisk har været noget at faae, førend dette sidste Aar, da Fiskeriet, særlig af Sey, har igien yttret sig.

Uarsagen er: at der paa dette Fiskerige Sted har opholdt sig en Deel glubende Dyr af store Sølhunde, som man der i Landet kalder Erner, saa store i Huden, som Hestehuder; Disse har i den Tiid fortæred alt Slags Levende, og gjort Stedet øde for Fisk, saa at man i den Tiid kunde see Mængde af Fiskehoveder, som det eeneste af Fiskene, de har levet, endog indtil de store Helleflyndere, og de saa kaldte store Steenbider, drevet op paa Land, eller liggende paa Sandbreddene der i Nærværelsen, hvorhen Strømmen har samlet disse Levninger, som man i klart Veyr kunde see af Vaadene.

4. Helle-Flynder og Flynder-Fiskeriet.

Disse kand just ikke regnes for Landets almindelige og considerable Fiskerier i Henseende til stor Udførsel deraf at giøre, men for det første tiene disse Sorter til almindelig Bordhold om Sommeren over hele Landet, dernest bliver disse, og i Henseende til Udførsel regnet for considerable paa visse Steder hvor dette Fiskerie har fornemmelig sit Sæde, og af Indbyggerne drives fast paa det hele Aar igiennem; Helleflynder-Fiskeriet er giengs om Sommer- og Høstetiden det hele Land igiennem ved Søekanten, og i en Deel Fiorder tillige, men ey er af videre Belang, end den saltet, eller der gøres Rav og Rækling af, som tørres ligesom den Findmarkfiske, og bruges af enhver i Huusholdningen, den saltede hiemme som Spægemad i Steden for Sild, og holdes delicatere, den tørrede bruges at legge i deres Mad-Magaziner paa deres Reyser til Fiskerierne, og andet Nærings Brug, alt, som den fra Findmarken forud beskreven.

Disse falder temmelig fede, store og smaa om hinanden, somme kand fylde 1 Quarter, somme en halv Tonde, og endeel saa store, at deraf kand saltet 1 Tonde, halvanden Tonder, ja 2 Tonder af de aller største; Til halvanden Tonder at salte har jeg selv adskillige gange havt Erfarenhed af; Undertiden hender og, at Fiskerne kommer over et Slags ældgammel Fisk af denne Sort, saa Skæl er voxet paa dens Skind, ligesom paa Hval, dog Skællene langt mindre, og kaldes af den gemene Mand Trolde-Oveite; Den er alligevel ey endda saa overmaade stor som feed, ikke med Risd, men allene med Spæk beklædet;

Samme

Samme Kand ey vel af Pobelens spises uden af Finderne, thi den smager heel traned; Naar slige Fiske blive ret gamle, og formeget fede, flyder de i Hundesdagene op af sig selv paa Soen, og kand for Fedme ikke holde sig paa Bunden; Deraf har jeg selv paa min Reyse funden een saa qualificered, som nu er beskrevet, men ingen kunde spise den for dens tranede Smag; Saadanne bliver ellers Røvfugle, helst den saa kaldede Fiskeørn til Fode, da den ikke kand giøre den Modstand, som andre store Helleflynder der ofte reysler af til Havs med saadan Orn, som har slaget sine Kloer fast deri, ja undertiden til Bunds, og da hører man det ynkeligste Skraal, naar Fuglen maa saaledes reyse af med det søgte Rov, og blive samme til Bytte; Der er undertiden fisket saadan Helleflynder, i hvis Rind, der har staaet Ornekloer, sluttelig har Kroppen efterhaanden forraadnet, og enten faldet af, eller ved Fiskens selv paa Stenene i Grunden affkubbet; Den brugelige Naade over hele Landet at fiske Helleflynderne paa, er at sætte lange Liner fra Landet, hvortil bruges Toug i steden for Snor til Torfkelinerne, og fire gange saa store Angler, hvorpaa sættes en heel af de smaa Seytorst eller Rolle til Madding; Saadan Line, der dog ikke gierne er længere end 100 Favne, og 30 Angler staaer ude et heelt Døgn, da man optager det, og atter med nyt Agn forsynes, og sætter den ud igien paa et andet Rum, den kaldes Gangvad, og gøres god Fangst med, naar den Slags Fisk er ved Landet i nogen Mængde, og det vil lykkes, som dog Narne gjør Forskiel udi; Best gaaer det for sig i de varme Sommere, da Fiskens søger meest Grunden inde ved Landet, men i de koldeste Sommere erfarer man den Fisk fast ikke uden een og anden i Dybet, hvor man da med disse Redskaber maa søge hen, i steden for at søge Grunden dermed i de varme Sommere.

Den anden Naade man bruger at fange denne Fisk paa, helst ved bedste Sommers Tid, naar Varmen er i Luften, da den legger sig op paa den lyse Sandbund, og ligesom recreerer og spiller sig af Solens Skin, og det ligesaa vel Matten som Dagen, da Solen, ude ved Søelanten i Lofoden og Vestersaalen i sær har sin Gang over Horizonten, saa man kand see hele Solens Corpus oven for Havet, er at stange eller pigge den, da man med en Stang 3 a 4 Favne lang med en løs Jernpigge, og en Ring med et Toug udi sadt paa Enden af Stangen, stanger Fiskens; Naar Fiskens er fanget, flyder Stangen op, og man lader Fiskens, naar den er stor og vanskelig at faae Livet af, løbe efter Touget, som er fast i Piggen, og slæbe Baaden efter sig, indtil den trættes, saa den bekvemmelig kand tages op i Baaden; Eller og, man i steden for Stang bruger et tungt Blyelod med en Jernpigge midt i, som man først tager Grundmaalet med, for at vide, hvor lang Touget, som det er fæstet i, skal gaae ud, siden trækker man det op, og holder det midt over Fiskens, lader det
saa

Saa med Force løbe ned, da Piggen løber ind i Fisken og fanger den, og er det utroeligt, hvor store Fisk man paa den Maade kand fange, og faae Livet af, naar man bruger forsigtig Omgang dermed; thi dersom man strax med Force vilde bringe den op til Baaden, uden først at lade den løbe Forcen af sig, fulde den lettelig velte Baaden om; Samme Maade maa og iagttages, naar man fisker det Slags store Fisk med Gangvad eller Haandsnøre, at man først lader den løbe Forcen af sig, førend man trækker den til Baaden; Den samme Maade at stange Fisk bruges og med den Fisk kaldet Steenbid, som og holder sig paa samme Aarets Tid paa lys Sandbund, men ligger gierne dybt, saa at Blyloddet, som man kand pigge en Flynnder med paa 10 Favne Vand, er meest beqvemt dertil, og har man ofte Exempler paa, at, naar man har kundet allene faare den, og ikke faaet den i det samme, har den løbet op efter Loddet, bidt sig fast i Piggen, og fulgt med lige op under Baaden, da den har sluppet, gaaet ned igien, og lagt sig paa samme Sted, saa den gemeentligen dog siden maa sætte Livet til, saa at paa den kand sikkert passe sig, det en vis Scribent har statuere om Helleflynnderen, at den er heyngerig, som og videre vides deraf: Naar den er kommet op i Baaden, bider den alt det Træ i Stykker, som den kand faae fat paa, ja endog bider Stykker af Steen, om den findes i Baaden, hvoraf den og just har sit Navn, saa Fiskerne maae vel vogte sine Godder, thi hvad den faaer fat, slipper den ikke, førend det er kauset, derfor maa Fiskeren strax slaae den ihjel; Denne Digression om Steenbiden er giort i Anledning af Fiskemaaden, som de Norske kalder at gløtte, det er, at staae og stirre og see efter Fisken paa Bunden.

Nu kommer vi til det retteste Helleflynnder-Fiskerie, som har sit Sæde i Seniens Fogderie, hvor visse Indbyggere drive derpaa Vinteren, Baaren og Høsten, og trækker den med Haandsnøre.

Dette Fiskerie kand samme Aar være considerable, men i disse sildigere Tider, er der kommet et Slags Rovfisk, som man kalder Hvalhugger, og er som smaa Springere, der hugger med sine store Tænder Stykkerne ud af Hvalen, ja henger sig efter Tænderne fast i Hvalen i hundrede Tal, og ofte jager dem paa Land; Ligesaa hugger den af Helleflynnderen store Stykker, som man seer komme op, og ligger flydende paa Havet.

Paa disse Grandser skiares Fisken op allene til Rav og Rækling, og deraf kommer den delicateste Sort deraf, som er bekiendt over hele Europa, og sendes allene ud som en Present fra Bergen, men denne falder allene paa den eene Sted Sandsøe, hvor der er et lidet Kirkesogn, som driver meest paa dette Fiskerie, og er det spnderligt, at fra Naboskaldene ere der og adskillige, som

fisser paa samme Hav med dem, men faae den aldrig saa delicat, maa komme af den Luft, der falder at tørre den udi.

Den, de virker om Baaren og Høsten, bliver gierne sey, og ikke synderlig at spise, men den deraf, som holdes for en Delice inden og udenlands, falder om Vinteren, da den froser, og bliver derved moer og tendre, just fordi der falder kun lidt af den delicateste, og alle Folk ere begierlige derefter, saa er den og i anseelig Priis, og koster gierne i Bergen 4 a 5 Rdr. Bogen, nemlig Ræfning, som er udsøgt, thi Raven er mindre baade begierlig og kostbar.

Glynderfiskeriet er og giengs over alt ved Søekysten, saavel som i Fiordene ved at glotte derefter om Sommertiden, saa tit der indfalder Harblisk og stille Veyr med Soelkin, da Fisken er helst oppe paa Sandgrunden, hvor man kand see den ligge og spille sig i Solen, da Fisserne bruger at tage et Øskar Tran med sig i Baaden, hvoraf de slipper en liden Portion ud paa Soen af gangen, som har den Virkning, at der bliver stille nogle Minuter, paa den Sted, Baaden er, om der ellers er lidt Bind paa Soen; Dette Fiskerie er ey af videre Belang end det kand give et dagligt Bordhold, paa disse Steder, naar Veyret er stille, men paa sine Steder i Lofoden, særlig i Gimse og Flakstads Kirkesfogner, øves større Drift i dette Fiskerie, da en Hoben tørrede Glynder exporteres derfra til Bergen, hvilke legges en Mattes Liid i Lage, og siden knyttes 2 a 2 sammen, og ophænges paa Stænger at tørres og præfereres for bekiendte Sundmørs Glynder, som bliver snarere hartk. Paa de Steder falder den Fisk meget feed, og fanges deels ved at pigges, som meldt er, deels og ved Liner at sætte udi Dybet efter den; Nok bruges Haandsnoret tillige at trække Glynderen med af Dybet, og den Sort er gierne den fedeste og delicateste.

5. Brygde-Fiskeriet.

Dette Slags Fiskerie har man der i Landet aldrig vidst af for 30 Aar siden, men fra den Tid har det alt meere tiltaget, og er ellers over hele Norge ubekandt, uden hvad Hr. Ström i sin Sundmørs Beskrivelse 1ste Tomo lidt melder derom, nemlig en Brygde, der kom ind paa en Seynod, og efter at den med Belassenhed haver ladet sig berobe sin Lever, kom sig igien, og restte af et langt Stykke Vey bort med det hele Selskab, hvilket viser, at dette Fiskerie, endog paa dette Sted, som ellers er rlig paa alle Slags Fiskerier, har været ubekandt, da denne saa vel fortiende Mand har deri kun refereret relata, thi dennes, som anden Leverfisks Liv, bestaaer i Leveren, saa at Lever og Liv følges stedse ad, og, efter at have mistet Leveren, gjør den ingen Nøys, men synker strax til Bunds, da den derimod flyder paa Soen død, saa længe den
har

har Leveren i sig, og er i Henseende til det Indvendige, ulædered, saa at de, som i Nordland fanger den, kand roe den efter Baaden hengende, nogle Mile fra Havet af, hvor den sætter Livet til, til Landet, hvor den skæres op, og dens Lever udtages, hvorefter Fisken fastes bort, der i sig selv er mager, og uden Spæk, saa denne Fisk er nærmere af Hay end Hvalarten. Finnerne og de meest fattige Folk bruger dog at skære den op i lange Remser, som en Slags Rækling, hvilken de først udbander i Soen for at trække Stramheden derfra, og siden henger den op at tørres.

Dens Størrelse kand være almindelig 10 a 12 Alens Længde, Bredden og Tyktheden i Proportion, ligesom den er feed og har stor Lever til.

De, som ere blaaegraae paa Skindet, holdes for de fedeste, og samme ere af middelmaadig Størrelse, men giver dog ofte flere Sønder Lever af sig, end de største, der ere magrere, og befindes des Aarsage langt stærkere, saa man har større Møye med at faae Livet af de magre, omendstiont ikke de største, da de ere meere dispos og spræke, som man kalder det.

Den har i stedet for Been allene Bruske i sig, hvilket, om ikke var, blev det umueligt med saa smaa Baader at faae den dræbt; Thi hadde saa stor Fisk faste Been i sig, følgerig af saa meget større Styrke, da vilde den snart skille Selfabet, naar den fik det største Sting.

Leveren kand fylde en Læst Sønder, meere og mindre, ligesom den er feed og stor til, men 8 a 10 Sønder Lever er den almindeligste Fangst af saadan Fisk, deraf faaer man gjerne ved Brændingen de tvende Parter Tran til visse, da denne Lever falder langt federe, end anden Fiskelever. Saadan Lever kand oppe ved Hovedet, hvor al Lever er stedse tykket, være saa tyk, som en Rippertønde.

Dette Fiskerie gaaer for sig i Sommermaanederne, og lykkes gjerne best in Julio ved Hundedagenes Begyndelse, helst i de varme Sommere, da den har best sin Gang af Havet ind under Landet, da den dog holder sig meest ude ved Havsiden, paa slige Steder, hvor Seyfiskeriet med Synkenodder gaaer for sig, da den holder sig meest op iblant den Fisk, og søger begierlig efter den samme forud beskrevne smaa Sø-Insect, som Seyen.

I Begyndelsen af dette Fiskerie vovede man sig ikke dertil uden med store Baader, kaldet Femboringer af de 5 par Aarer, man derpaa bruger, af 1 a 2 Læsters Drægtighed, hvilke Slags Baader man kalder ellers Finmarks Baader, da de, som fra Nordlandene søger om Vinteren det Finmarkske Fiskerie, for først at bruge Vinterfiskeriet, der gaaer for sig samme Tiid, som i Lofoden, og dernest at passe paa det beskrevne Loddefiskerie om Foraaret, som er dem med Helleflynder-Fiskeriet det betydeligste, og lønner vel Umagen og Omkostningerne, naar det slaar ind, bruger paa denne lange og farlige Bey stedse slige Baader,

da fire Mand reysfer paa Baaden, og den femte af hver Baad kommer efter om Foraaret med det store Fartoy at hente deres Fiskeavling hjem, men i de sildigere Tider, da man er bleven meere vant dermed, bruger man gemeentlig de tilforn beskrevne Ottringer, ja undertiden Serringer, det er smaa Baader med tre par Aarer, med hvilke det adskillige gange har indtruffet, at Brygde er dræbt, dog ikke uden stor Fare.

Dette Fiskerie kand ikke gaae for sig uden i stille Havblik eller Solskin, da Fisken er oppe, og fornøyer sig af Solskinnet, og svømmer overst i Vandet, saa at noget af dens Krop er oven for, hvilket Fiskerne af Hoyene paa Landet, hvor de ligger med deres Riffertter seer langt fra, derpaa strax forføyer sig i sin Baad, og roer derhen, thi den gaaer saaledes lang Tiid oven paa Vandet, da de har en Harpun, siddende paa Enden af en Træstang, og en Line, af heglet Hamp slaget en Tomme tyk, og 3 a 400 lang, fæstet i Jernet.

Saa snart Fisken er stukket, flyder Stangen op, og Linen maa her, ligesom ved Hvalfangsten, ligge parat at løbe, da Fisken dermed søger Bunden, hvor den er, derfor maa man være forsynet med saa lang Line, om Fisken skulde stikke paa saa dybt Vand; thi om noget da skulde feite, medens Fisken er i sin beste Force, maatte man strax være færdig at aflappe Linen, om Folk og Baad skulde reddes. Saa dybt som der da er, hvor den først stikkes, saa dybt stikker den, uden at gaae dybere, og uden at Fiskerne skulle behøve længere Line, om den og kommer paa dybere Vand siden i sin Fart at gaae, thi saa snart den har naaet Bunden, reysfer den af til Havs i fuld Lob, og det nogle Mile ud, da Baaden støbes efter, og det med en Fart, som den i stærkeste Blæst gif for fuld Seyl. Naar Brygden da har gaaet nogle Mile ud, snøer den gierne om, og gaaer under Landet igien, men alt taber den meere og meere af sin Force og Fart, da begynder man at hale den med Linen noget op i Søen, men slipper den ud igien efterhaanden, indtil man kiender, den har tabt saa meget af sin Force, at man kand hale den op under Baaden, da man bruger et Lænsejern ligesom ved Hvalfisken, og giver den nogle Snit deraf, saa Bledet forløber, og den flyder død op; Endeel taber sin Tiid og hele Arbejde hele Sommer-tiden over, ved flet ingen Fisk at faae, og da er en Hoben tabt i Henseende til den beste Aarets Tiid at spendere, og andet Fiskerie at forsomme, men endeel Baader kand være saa lykkelig, og faae 2, 3 til 4 Fiske, da de gier god Fordeel dermed, helst naar Trannen er i god Prid.

Disse ere nu de fornemste Nordlands Fiskerier, Resten bestaaer af Fisk til daglig Bordhold, smaa Grundtorst eller Taretorst, saaledes farvet og kaldet af den store røde Tare eller Soegevært med store brede Blader, som den stedse holder sig iblant, og derved best kiuler sig for Roddyr i Søen, Kalle, Hvillinger, Brosme,

Brosme, Langer og Rødfis eller Uer, hvilke er den almindeligste Fisk der i Landet til Borchold, som ikke gierne mangler, om der slaaer feil med de andre Slags; den holder sig i Dybet og trækkes ey gierne paa mindre end 120 Favne; Samme har den Art i sig, at om den følger Krogen midt op i Søen, og slipper i det samme, flyder den dog op tet ved Baaden, og bliver saaledes ofte af Fisserne taget med Hænderne, og er lidet Liv deri; thi den maa ikke kunde leve uden i Dybet, som hans Element.

Bed den foran beskrevne farlige Saltens Strom avles Rødfis, der er saa feed som Lax, hvilket Slags Fiskerie er ey synderlig giengs i Nordlandene, forend man kommer til Finmarken; Denne Slags Rødfis fanges sielden paa Krog, men naar der falder stormende Beyr ind paa den Tiid, naar Strømmen er paa det stærkeste, forstyrres den af den, og drives fra sin Boelig op i Søen, saa man finder den flydende død paa Blandet, eller opdrevet paa Stranden. Samme er saa feed, at den ey vel kand spises frisk, men saltsprengt er det en Delice. Ude ved Havsiden paa endeel Steder falder og en Sort stor Rødfis kaldet, der kand være 5 Qvarter lange, i steden for den ordinaire er ikke meere end en halv Alen, den samme er grov i Riødet, og saa feed, at den er fast uspiselig.

